

Meteorologická staničná sieť Slovenského hydrometeorologického ústavu (SHMÚ)

Ján Mikušiak¹

Úvod

Cieľom tohto príspevku je charakterizovať aktuálny stav meteorologickej staničnej siete v podmienkach Slovenského hydrometeorologického ústavu.

Je všeobecne známe, že fyzickogeografické pomery Slovenska sú veľmi pestré, dve tretiny krajiny zaberajú horské masívy, kotliny a doliny západných a východných Karpát. Pre tieto zložité orografické podmienky georeliéfu na našom území savybudovala pomerne hustá meteorologická sieť staníc monitorujúcich počasie.

Meteorologická staničná sieť SHMÚ

Členenie monitorovacej meteorologickej siete Slovenského hydrometeorologického ústavu by sme mohli rozdeliť nasledovne:

Profesionálne meteorologické stanice s personálnou 12 hodinovou dennou obsluhou, resp. s nepretržitou prevádzkou na letiskách. Profesionálnych tzv. meteoriek sa na Slovensku nachádza celkovo 20 pracovísk, z toho 6 na letiskách s nepretržitou prevádzkou.

Na všetkých týchto staničiach pracujú odborne zdatní, pravidelne školení a preskúšavaní profesionálni pozorovatelia. Merajú a hodnotia sa všetky základné meteorologické prvky atmosféry, s ktorých následne pozorovateľ zostavuje každú hodinu správu SYNOP a podľa potreby aj ďalšie (INTER, METAR, atď.). Je to práca náročná na odbornú zdatnosť a preto títo profesionáli patria medzi našich kľúčových zamestnancov.

Vyčlenenie 14 profesionálnych meteoriek:

Bratislava Koliba (**najzápadnejšia**), Nitra Veľké Janíkovce, Hurbanovo (**najjužnejšia**), Prievidza, Dudince, Lučenec Boľkovce, Liesek (**najsevernejšia**), Telgárt (horská stanica s 901 m n.m.), Chopok (horská stanica s extrémnou polohou a druhá najvyššie lokalizovaná meteorka na Slovensku s 1998 m n.m.), Štrbské Pleso (horská stanica s 1322 m.n.m.), Lomnický štít (horská stanica s extrémnou polohou a **prvá najvyššie lokalizovaná** meteorka na Slovensku s 2635 m n.m., ale aj v celom priestore reťazca pohorí Karpatského oblúku), Stropkov Tisinec, Kamenica nad Cirochou (**najvýchodnejšia**) a Trebišov Milhostov.

Vyčlenenie 6 profesionálnych meteoriek na letiskách:

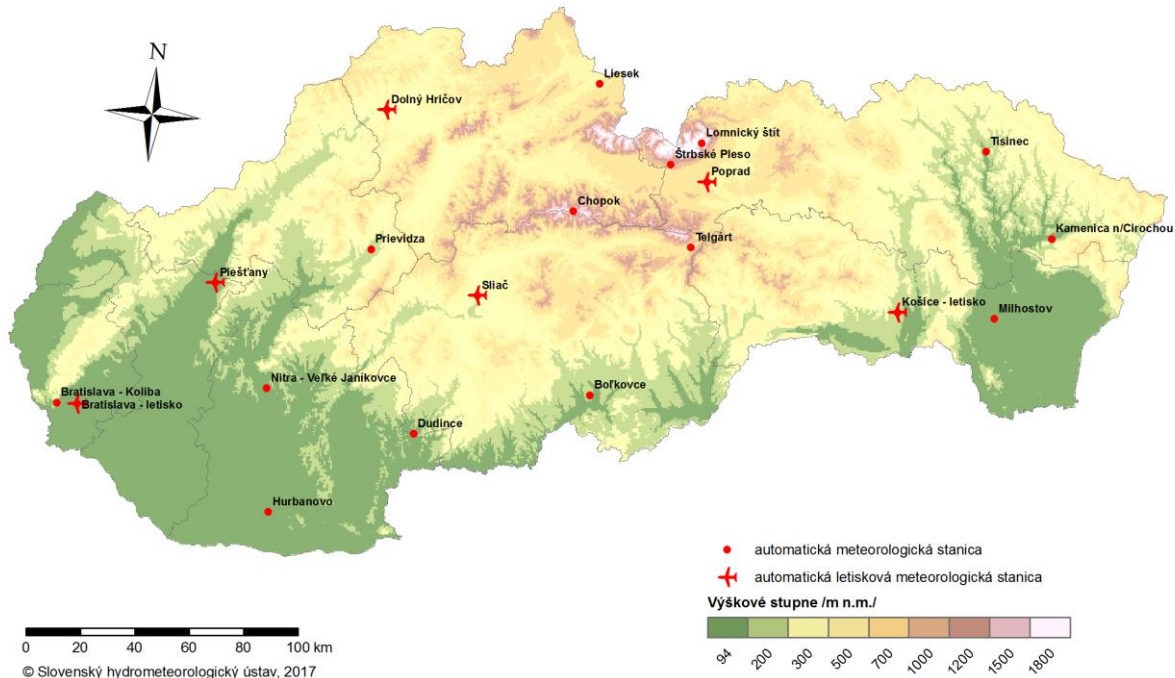
Bratislava letisko, Košice letisko, Poprad letisko, Sliač letisko, Žilina (Dolný Hričov) letisko a Piešťany letisko.

Profesionálne meteor stanice svojim umiestnením charakterizujú celý geografický priestor územia Slovenska. Svoje **zastúpenie majú** od najnižších polôh **na rovinách, nížinách** (napr. MS Hurbanovo, Trebišov Milhostov, MS na letisku v Bratislave), **pahorkatinách a vrchovinách** (napr. MS Nitra, Stropkov, Dudince) **cez kotliny** (napr. MS Sliač a Košice letisko, Prievidza, Liesek, Lučenec), **až po horské stanice** (MS Lomnický štít, Chopok, Štrbské Pleso, Telgárt).

Mapa č. 1

Sieť profesionálnych meteorologických staníc na Slovensku

Sieť profesionálnych meteorologických staníc na Slovensku

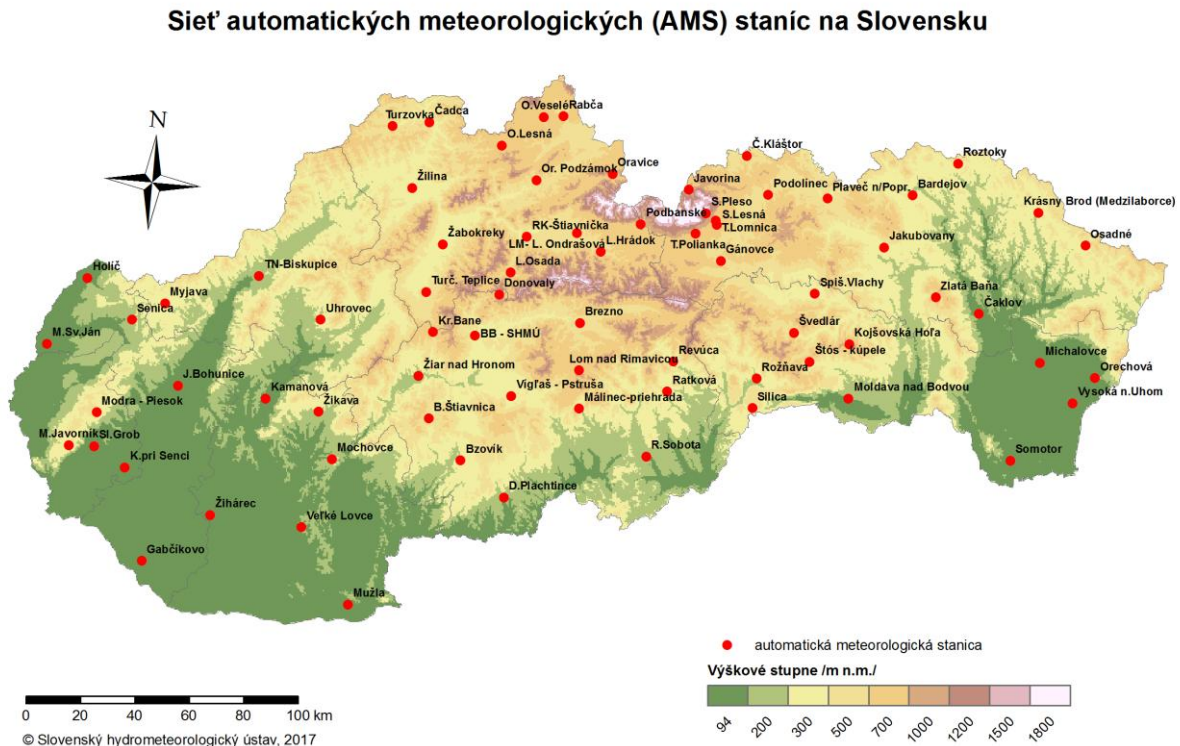

Meranie na profesionálnych meteorologických staniciach prebieha dvojako. Pôvodným historickým spôsobom odčítavania z klasických (neautomatizovaných) meradiel (napr. psychrometrické staničné teploměry - suchá a vlhká teplota, maximálne a minimálne teploměry, termograf, hygrograf, hygrometer, ortuťový barometer, klasický plechový zrážkomer, výparomer, pôdna mrazomerná hadička, snehomerná tyč, anemometer, anemograf, atď.). Druhou modernejšou formou je automatizované meranie s elektronickými meradlami, ktoré produkujú minútové údaje do centrálnej databázy (napr. autom. váhové či preklápacie zrážkomery, odporové teploměry, laserové snímače na výšku snehovej pokrývky a na vyhodnocovanie stavu počasia, ultrazvukové anemometre, digitálne barometre, atď.).

Ďalším stupňom členenia sú **automatizované meteorologické stanice bez profesionálneho pozorovateľa**. V minulosti nazývanými aj tzv. dobrovoľnými meteorologickými staniciami, umiestnenými zväčša v záhradách u obyvateľstva. Počet týchto staníc je pomerne vysoký a to **74 vyčlenených miest** (vid' mapa nižšie). Rozdiel v pozorovaní medzi minulým a súčasným stavom na týchto staniciach je, že procesom automatizácie sa získavajú namerané minútové údaje o meteorologických prvkoch. V minulosti dobrovoľný pozorovateľ sledoval počasie tri krát za deň, v časových intervaloch podľa príslušného klimatologického termínu pozorovania 7, 14 a 21 hodine stredného miestneho času. Dnes im zostalo už iba pozorovanie a hlásenie nebezpečných javov, ako sú napríklad poľadovica, hmla, námraza atď. Ostatné za nich vykoná automatika.

Mapa č. 2

Sieť automatických meteorologických (AMS) staníc na Slovensku

Komunikácia medzi dobrovoľnými pozorovateľmi a databázou SHMÚ začína prebiehať modernejším spôsobom, ako tomu bolo doposiaľ. **Papierové výkazy začínajú byť minulosťou a sú nahradzvané digitálnou formou, pomocou komunikačných zariadení.** Pozorovateľovi sa na komunikačnom médiu, tablete zobrazia základné údaje o počasi (teplota, vlhkosť, rýchlosť a smer vetra, tlak, zrážky, pôdne teploty, atď.) z AMS a on už len zhodnotí a doplní situáciu okolo nebezpečných javov a odošle informáciu do zberného systému SHMÚ.

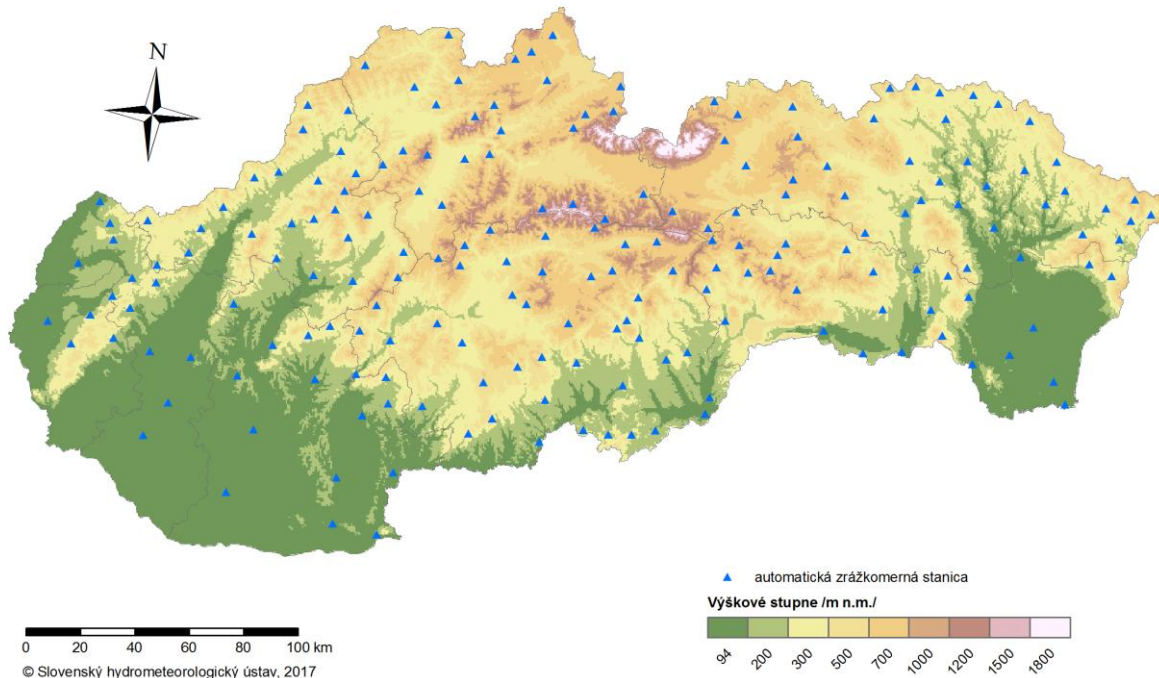
Moderné prístrojové vybavenie medzi dobrovoľnými a profesionálnymi stanicami je v súčasnosti už porovnateľné. **Celkovo sa na území Slovenska v rámci štátnej monitorovacej siete SHMÚ nachádza 94 automatických meteorologických staníc (20 synoptických profesionáliek a 74 tzv. dobrovoľných).**

Posledným typom členenia meteorologickej staničnej siete sú **zrážkomerné stanice**, medzi ktoré patria automatické a v súčasnosti ešte stále používané klasické **manuálne zrážkomery**, tzv. plecháče (344 lokalít). **Automatické zrážkomerné stanice** (ďalej len **AZS**) vznikali postupnou výmenou pôvodných manuálnych zrážkomerov. Aktuálne sa v monitorovacej sieti SHMÚ nachádza **197 AZS rozmiestnených po celej republike. Na 137** z nich **sa** okrem množstva zrážok **meria aj teplota** v dvoch metroch nad zemským povrchom. Teplomer je umiestnený v plastovom radiačnom kryte. Na automatické meranie zrážok sa zvolil princíp váhového merania. Značnou výhodou oproti minulosti je, že vieme získať minútové údaje o zrážkach, ale aj o teplote.

Mapa č. 3

Sieť automatických zrážkomerných (AZS) staníc na Slovensku

Sieť automatických zrážkomerných (AZS) staníc na Slovensku

V rámci meteorologickej monitorovacej siete SHMÚ sa dobudovali aj ďalšie dva meteorologické radary. Celkovo sa teda u nás nachádzajú 4 takéto zariadenia. Umiestnené sú na Malom Javorníku (západ Slovenska), na Špaňom laze (juh stredného Slovenska), na Kubínskej holi (sever Slovenska) a Kojšovskej holi (juh východného Slovenska).

Záver

V samotnom závere by som chcel pripomenúť, že aj napriek masívnej prístrojovej automatizácii meteorologickej siete SHMÚ je ešte stále nevyhnutné využívať odborné znalosti a skúsenosti profesionálnych i dobrovoľných pozorovateľov a najmä tých, ktorí sa tejto činnosti venujú dlhé desaťročia. Vážime si, že túto verejnoprospešnú aktivitu vykonávajú s nadšením a napomáhajú k získaniu kvalitných meteorologických údajov. Ďakujeme Vám ☺

Zdroj:

Slovenský hydrometeorologický ústav, pracovisko Odboru meteorologickej siete 2017

¹ Bratislava, Slovenský hydrometeorologický ústav, Odbor meteorologickej siete, jan.mikusiak@shmu.sk